

Geandewei

KERKBLAD

Jaargang 32 - nummer 5
vrijdag 7 maart 2025
editie Dokkum e.o.

Protestantse
Kerk

Vuurvliegjes

Mijn tijden zijn in uw hand

Bisûndere koarbanken
yn Boalsert

Nieuwe bijbelvertaling
in het Indonesisch

Column René Romijn

Vuurvliegjes

In Drachten vind je in het centrum hier en daar kleurige stenen in het trottoir. Rood, wit, geel en blauw. Als je er overheen loopt gaan ze 'aan', ze geven licht. Kijk je dan achterom dan zie je dat je een heel lichtspoor hebt gemaakt. Licht onder je voeten.

Ook boven je hoofd kun je 's-nachts een lichtspoor vinden: de Melkweg. Helaas niet meer zo goed zichtbaar in Nederland door al dat kunstlicht. Maar als het onbewolkt is en je staat een eindje buiten Drachten in de natuur, dan kun je nog die lichte band zien boven je hoofd. Talloze sterren (zonnen) vormen die Melkweg. Een lichtend 'pad' boven je hoofd.

Wie is er niet gefascineerd door licht? Lichtsporen zijn er ook in de geschiedenis getrokken. Een oplichtend pad van discriminatie naar vrouwenemancipatie. Oplichtende stappen van slavernij naar gelijkwaardigheid van mensen. Een keten van sterren in de gestalte van mensen die de wetenschap verder hebben gebracht, die bevrijding hebben voorgeleefd in duistere tijden, die bomen hebben aangeplant in plaats van gekapt.

Er is overal donkerte in onze wereld en toch worden er ook overal lichtsporen getrokken. Gewoon, door een kaars aan te steken, door homo's die hand in hand over straat lopen vriendelijk toe te knikken, door vluchtelingen ook een plekje te gunnen in onze zee van welvaart. Want in duisternis alleen kan niemand leven. We hebben allemaal licht nodig. En daarom hebben wij de neiging om telkens weer lichtsporen te trekken voor onszelf en voor anderen. En al banen wij dan geen brede paden, we kunnen wel vuurvliegjes zijn, nachtlampjes in een kinderkamer. We kunnen onze olielamp aansteken aan ons lichtend Voorbeeld en met onze hand dat nietige vlammetje beschermen tegen uitwaaien.

Mm, ben ik wel zo positief? In deze wereld waarin de blaaskaken het steeds meer voor het zeggen krijgen? Ja, toch wel, want die blaaskaken kunnen nooit alle vuurvliegjes doven, nooit alle bedlampjes uitschakelen. Mensen willen licht en het verlangen daarnaar is sterker dan de steeds weer dreigende duisternis. Uiteindelijk wel.

*René Romijn uit Drachten
is gepensioneerd docent godsdienst*

Meditatie In uw hand

'Mijn tijden zijn in uw hand' Psalm 31:16 – vertaling NBG 1951

'Mijn lot en mijn leven zijn in uw hand.' Psalm 31:16 – vertaling NBV 2021

door ds. Harmen Engelsma

Dit is een bekende bijbeltekst, vooral in de oude vertaling: 'Mijn tijden zijn in uw hand'. Dat is zo'n tekst die je als geestelijke bagage met je meeneemt en die je tot steun kan zijn in veel omstandigheden.

In deze weken zijn de Israëlitische gijzelaars in het nieuws. Mondjesmaat worden ze door Hamas geruild tegen vele Palestijnse gevangenen. Het zijn iedere keer weer indrukwekkende en emotionele momenten om de Joodse vrouwen en mannen te zien verschijnen, omringd door zwaar bewapende Hamas-militanten, om vervolgens via een podium te worden overgedragen aan het Rode Kruis. Bij stukjes en beetjes horen we wat ze hebben meegemaakt vanaf 7 oktober 2023. We horen over de gevaren die ze hebben doorstaan, over de onzekerheid en de angst. We horen ook over de omstandigheden waarin ze gevangen werden gehouden. En de vraag hoe het verder gaat met deze mensen, na de blijdschap van de hereniging met hun geliefden, komt bij ons op.

Traumatisch

Psychologen legden uit, wat wij natuurlijk wel weten, dat zo'n periode van gevangenschap diep traumatisch kan zijn. Een psycholoog vertelde dat je deze omstandigheden alleen min of meer ongeschonden kunt doorkomen, wanneer je een zinvolle invulling kunt vinden voor zo'n tijd. Eén van de gijzelaars vertelde dat ze boeken had gekregen en dat ze een dagboek kon bijhouden, wat haar overigens vlak voor de vrijlating werd afgenomen. Ook een rijke innerlijke bagage kan helpen, dat je gedichten, liederen, bijbelteksten uit je hoofd kent en die hardop of zachtjes van binnen kunt opzeggen. Ik vroeg me af

of deze gijzelaars, 'zonen en dochters der wet' wellicht, deze woorden uit Psalm 31, 'Mijn tijden zijn in uw hand' – in het Hebreeuws natuurlijk – kenden om daarmee die angstige tijd door te komen.

In de Nieuwe Bijbelvertaling klinkt het anders. We missen de bekende woorden. We missen de 'tijden'. En dat staat er wel letterlijk in het Hebreeuws. Meestal is het 't beste om zo letterlijk mogelijk te vertalen. Maar aan de andere kant, die 'tijden' hebben niet zozeer te maken met seconden, minuten en uren, waar wij dan meteen aan denken. Die 'tijden' hebben meer te maken met de omstandigheden waarin mensen leven. Meer met de 'kwaliteit' dus dan met de 'tijd'. En dan is de vertaling wel correct: 'Mijn lot en mijn leven zijn in uw hand.'

Geen grip

Als je dit weet, dan begrijp je ook de rode lijn in deze psalm: het gaat over alle omstandigheden van ons leven. Maar dit leven glipt ons vaak door de vingers, we hebben er geen grip op, we hebben het niet in de hand. Dat is herkenbaar: je wordt vaak geleefd, door je omgeving, door je arbeidsomstandigheden, door je familie, door je zwakke gezondheid, door die ongrijpbare wereldpolitiek.... Je hebt het zelf niet in de hand.

Het geloofsantwoord van Psalm 31 is: 'Mijn lot en mijn leven zijn in uw hand.' In Gods hand, en in die hand is mijn leven geborgen. Hij geeft mij nieuwe moed en opent voor mij zijn toekomst.

*ds. Harmen Engelsma is
predikant in Wijnjewoude-Hemrik en Drachten*

Leesrooster

Week 11, 9 t/m 15 maart

zondag	Psalm 81
maandag	Ester 7,1-8,2
dinsdag	Ester 8,3-17
woensdag	Ester 9,1-15
donderdag	Ester 9,16-26a
vrijdag	Ester 9,26b-10,3
zaterdag	1 Korintiërs 13,1-13

Week 12, 16 t/m 22 maart

zondag	Lucas 9,1-9
maandag	Lucas 9,10-17
dinsdag	Lucas 9,18-27
woensdag	Lucas 9,28-36
donderdag	Lucas 9,37-50
vrijdag	Jesaja 50,4-11
zaterdag	Jesaja 51,1-8

Persoonlijk

Een blijvend houvast bij alle onzekerheid

Wat is het mooi om mensen om je heen te hebben met wie je kunt praten en lachen en met wie je dingen kunt delen die je aan je hart gaan. Gelukkig is dat veel mensen gegeven.

door Nelleke Berntsen

Je maakt al in de kleuterklas je eerste vriendjes en vriendinnetjes en dat zet zich voort op de basisschool en de voortgezette opleidingen. Als je gaat werken blijken er leuke collega's te zijn met wie je - als het goed is - nu en dan lief en leed kunt delen. En later kun je in de wijk waar je woont de nodige vrienden maken. Soms door contacten vanwege de wederzijdse kinderen, of omdat je lid bent van dezelfde sportclub, of een andere gedeelde bezigheid hebt. Zonder dat je er veel erg in hebt rolt dat dus zo door. Dat is mooi en hoort bij een goed leven.

Zo'n 'goed leven' met je vrienden en kennissen is gebaseerd op het feit, dat je bepaalde idealen en verwachtingen deelt. In het verleden ontstonden die netwerken vooral via wat wij nu 'de verzuiling' noemen. In iedere zuil - de katholieke, de socialistische, de protestants-christelijke - verenigden zich de mensen die een levensovertuiging deelden. Vanuit die levensovertuiging dachten en handelden ze in allerlei situaties.

Eeuwenlang voorzag de kerk in allerlei mogelijkheden om vreugde en verdriet met elkaar te delen. En ook - wat heel belangrijk is - om te groeien en volwassen te worden vanuit en in die gedeelde levensovertuiging. Ik denk aan de zondagsschool waar je deel van uitmaakte, of later de kindernevendienstgroepen. Daarbij de jeugdclub van de kerk en de catechisatie. Daarna sowieso via de zondagse kerkdienst. Daarnaast was je misschien bij een praatgroep of je verrichtte een taak van dienstverlening vanuit de kerk (bijvoorbeeld een diaconaal project, bloemschikken of het helpen bij het koffieschenken, bij ouderenmiddagen, enz.) Of je deed mee aan een groot-huisbezoek, waar onderwerpen aan de orde kwamen waar je allemaal mee te maken had.

Natuurlijk was dat niet allemaal rozengeur en maneschijn. Vaak was het ook een oefening om je niet te ergeren (wat ook weer heel waardevol is, trouwens). Maar in ieder geval kreeg je geloof de kans om mee te groeien met je leven en je situatie. Je maakte met elkaar vergelijkbare ervaringen mee en kon daarbij van elkaar leren.

Geen bindende factor meer

Ik merk - ouder wordende - dat deze groei steeds minder 'genoten' wordt en ik zie om me heen waar dat toe leidt. Ik zie om me heen dat nu het geloof geen bindende factor meer is, mensen steeds minder met elkaar kunnen delen. Want al het andere in deze wereld is uiteindelijk betrekkelijk.

Als je werk ophoudt, als de kinderen uitgevlogen zijn, als je verhuist, of als je bepaalde bezigheden niet meer kunt en helemaal als de

Een goed leven met je vrienden en kennissen is gebaseerd op het feit, dat je bepaalde idealen en verwachtingen deelt.

partner wegvalt, dan blijven er ook steeds minder gedeelde belevenissen met anderen over. En als je niet oppast, dan gaat het in de contacten die er nu en dan nog wel zijn, op een gegeven moment alleen nog maar over kwalen en cholesterolpercentages... Over de politiek, of de situatie in de wereld en de vooruitzichten op dat gebied zijn de meningen inmiddels zó verdeeld geraakt dat daar nauwelijks meer een constructief gesprek over te voeren is. En wat blijft er dan over van waarde?

Vertrouw op Hem

'Wentel uw weg op de Here en vertrouw op Hem', zegt psalm 37. Als we ooit de keuze gemaakt hebben om dat inderdaad te doen, merken we steeds opnieuw hoe waar dat is, in alle fasen van ons leven. Er zullen vast perioden zijn geweest, dat we niet zoveel met het geloof deden. Misschien bleef alleen de kerkgang nog over, vanwege allerlei drukte met studie, jonge kinderen of het werk. Maar al die fasen mochten we dan toch doorlopen vanuit het houvast dat wij bij alles een anker hebben in de woelige baren van het leven.

Toen het werk minder werd, kwam er misschien tijd voor andere werkzaamheden in en rond de kerk. En dat ook weer samen met andere gelovigen. Afnemende gezondheid, uitvliegende kinderen en andere ervaringen konden dan met elkaar besproken worden vanuit Gods woord, dat voor zoveel situaties een richting geeft. En vanuit zoveel ervaringen van de

genen die ons op deze geloofsweg zijn voorgedaan. Ik denk hierbij als vanzelf aan de uitspraak van Paulus over 'de wolk van geloofsgetuigen' in Hebrëeën 11.

Het geloof kan in wisselende kleuren door het leven heen beleefd worden, maar het is hoe dan ook een blijvend houvast bij alle onzekerheid en betrekkelijkheid die deze wereld biedt. Mijn ervaring is, dat je zelfs steeds minder moeite krijgt met de betrekkelijkheid van alles in deze wereld, omdat dat andere houvast steeds sterker is geworden. Net zoals een klein lichtpuntje steeds sterker lijkt te schijnen naarmate het om je heen donkerder wordt. Toen alles nog zo licht was om je heen, had je dat ene lichtje soms niet eens in de gaten...

Geloof voor alle fasen van het leven. 'Zonder geloof vaart niemand wel', wordt niet voor niets gezegd. En dat geloof dat verdient het om eraan te werken. Als het niet zo goed lukt binnen de organisatie van de kerk, dan kun je ook zelf een koffie-praatgroepje starten met vriendinnen, of met elkaar een (geloofs)boek gaan bespreken. Want wat je voedt, dat groeit! En zo kunnen wij blijmoedig de koers vasthouden temidden van alle veranderingen in dit aardse leven, wetende dat wij een houvast hebben dat genoeg is voor alle fasen van het leven en dat verder reikt dat 'het hier en nu'.

Nelleke Berntsen uit Leeuwarden is gepensioneerd docente godsdienst en redactielid van Geandewei

Byldspraak - Willem Wilstra

Himmelje

De boerinne dy't my it molkbushimmeljen leard hat libbet net mear. Ek it bûthús skrobjen is út 'e tiid en de measte húsfroulju fan no himmelje net mear. De twa rigels dy't ik dêr skreau binne faaks foar in protte lêzers abrakadabra...

Hoe ik ta sok praat kom?

Myn frou frege by in húshâldwinkel oan in jong faam: 'Hawwe jimme ek in 'seemlear'?

'Wat voor ding zegt u? Nooit van gehoord. Waar wordt dat voor gebruikt?' Tjitske hat har wizer makke. Sa't skynt brûke se hjoed-de-dei 'microfiber' doekjes.

Echt seemlear komt fan in skieppeflues en wurdt in protte brûkt by it glêzewaskjen en yn de fytsbroek.

It heucht my noch doe't ik lytsfeint wie, dat de boerinne my in hurde boarstel joech en wyt sân om de molkbussen te skirjen. Foar de rûntsjes en hoekjes lei der in heidebjinder klear. De foto is makke by de Harkema, lang ferlyn. It wie dêre de gewoante om by't simmer heide te snijen, drûgje litte en by't winter der bjinders fan te meitsjen. Dy tiid wie der faak minder wurk.

Pake Willem wie komelker mei wat eigen lân. By hûs ek in kampke heide en beammeuguod. Sadwaande koe hy sels de bjinders en biezems meitsje. Beppe gong op sneon mei de biezem de sânpaden bylâns en as 'finishing touch' wat streekjes mei de tûnklaower. Beppe wie klear mei har wurk en gong op foar de sânde dei, de Rêstdei. 'En GOD seach dat it goed wie'!

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofdredacteur:

Arjen Bakker
Romptastrjitte 15
9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276
E. redactie@geandewei.nl

Advertenties en familieberichten

Media advies Theo Wijbenga
T. (06) 51426179
(bereikbaar van 8:30 - 13:00 u.)
E. advies@theowijbenga.nl
W. theowijbenga.nl

Kopij algemeen deel:

uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:

Dekker Creatieve Media en Druk,
E: administratie@geandewei.nl

*Niet voor opgave en opzeggen
abonnementen, u vindt de contact-
persoon hiervoor bij de berichten
van uw eigen gemeente*

www.geandewei.nl

Werkgoep kerken en landbouw Symposium 'Zorgen om'

De Werkgroep kerken en landbouw Fryslân verzorgt op vrijdag 28 maart een symposium, vanaf 10.00 uur in dorps huis Op 'e Jister in Nijega. Het thema is: 'Zorgen om... Zorgen voor... Zorgen dat...' en draait om aandacht voor - en verbinding met - de agrariër als gemeentelijk, vrijwilliger en/of pachter. Spreker is Anne-Goaitske Breteler, antropoloog, auteur en tentoonstelling- en podcastmaker.

Het symposium is bedoeld voor pastores, ambtsdragers en overige gemeenteleden, in het bijzonder zij die betrokken zijn bij de landbouw. De Werkgroep maakt zich zorgen om de agrariërs die bij de kerken betrokken zijn en vindt dat zij specifieke aandacht mogen krijgen.

Anne-Goaitske Breteler deed onderzoek naar hoe door de eeuwen heen is omgegaan met de geestelijke gezondheid. Hoe kan het dat er op het platte-

land aanzienlijk veel suicides voorkomen, terwijl er relatief weinig aanspraak wordt gedaan op de GGZ? Volgens haar werkt de binding met de grond en de agrarische cultuur nog verder door in de huidige platteland dan vaak wordt gedacht. Na afloop van de lezing kunnen vragen worden gesteld en is er gelegenheid voor discussie. Opgeven kan tot 24 maart

via d.hiemstra@hegewei.nl of info@kerkenenlandbouw.nl.

Lêste dichtbondel Willem Abma 'Bewarre' en 'Requiem ta treast'

Op sneontemiddei 22 maart wurdt Willem Abma syn lêste dichtbondel 'Bewarre' postúm presintearre. By dy gelegenheid sil Marcus Veenstra mei in gelegenheidskoar in part fan 'Requiem ta treast' útfiere. Dizze teksten fan Abma binne troch Veenstra op muzyk set.

Foarich jier simmer ferstoar skriuwer-dichter Willem Abma op twaëntachtich jierrige leeftyd. Abma publisearre by syn libben mear as tweintich dichtbondels, ferskate romans, koarte ferhalen en toanielteksten. Hy skreau ek geastlike lieten. *Geandewei* hie yn 2017 in rige - *Mimeringen* - mei syn gedichten, mei foto's fan Willem Wilstra.

Abma's earste dichtbondels ferskynden ûnder it pseudonym Daniël Daen. Foar de earste trije krige er yn 1973 de Gysbert Japicxpriis. Abma wie yn 1968 ien fan de meioptjochters fan Operaesje Fers, siet jierrenlang yn de redaksje fan it literêre tydskrift *Trotwaer* en wie ek in skoft aktyf as bestjoerslid fan it Skriuwersbûn.

Op 22 maart 2025 wurdt Abma syn lêste dichtbondel presintearre ûnder de titel *Bewarre*. Abma seach it as in ferfolch op de bondel *Ferbûn en sjoen, mimeringen oer myn leauwe en libben* (2018). Hy hie it manuskript fan *Bewarre* krekt foar syn ferstjerren klear. Hy hie dêrby de help fan syn frou Froukje Geertsma en dichter Syds Wiersma. Yn de bondel, dy't by Utjouwerij Wijdemeer ferskynt, beskriuwt Abma hoe't er him op lettere leeftyd 'bewarre' field hat. 'Mijn poëzie is bekentenisliteratuur. Eer-

liker dan in deze bundel kan ik het niet zeggen. Voor mij is de cirkel rond. Dit is mijn laatste bundel.'

By de presintaasje op 22 maart yn de Menniste-tsjerke oan de Wurdunderdyk yn Ljouwert sille inkele fersen fan Abma foardroegen wurde. Freon Philippus Breuker sil Abma syn literêre wurk koart ynliede. Nei it skoft is der in premjêre. In part fan *Requiem ta treast* sil ûnder lieding fan komponist Marcus Veenstra útfierd wurde.

Yn 1995 waard Marcus Veenstra tsjerkemusikus yn De Schakel yn Camminghaburen. Tegearre mei Willem Abma makke hy in oantal lieten, dêr't *God gedachte gefoel* en it *Liet fan treast* (by de sluting fan in tsjerke) de meast ferneamde fan binne. Ut dizze gearwurking ûntstie it idee foar it *Requiem ta treast*. De teksten fan Abma binne troch Veenstra op muzyk set. Hy hat it gelegenheidskoar Stim gearstald mei njoggen betûfte sangers en sil harren ek op piano begeleide.

Tiid: 15.00 - 17.00 oere; ynrin fan 14.30 oere ôf Mennistetsjerke, Wurdunderdyk 18, Ljouwert
Tagong: fergees; kom op 'e tiid want fol is fol

Diversen

Lezing Matthias Smalbrugge bij leerhuis Earnewâldster Rûnte

Hoe doen we dat, 'geloof hechten aan'? Vertrouwen ik de arts? De wetenschap? Of toch maar liever al die kritische verhalen die zeggen dat we ons iets op de mouw laten spelden. Vertrouwen ze niet! Maar wat moet je dan wel vertrouwen? Aan de hand van voorbeelden uit de geschiedenis en theologie gaat prof. dr. Matthias Smalbrugge op dinsdag 11 maart bij de Earnewâldster Rûnte in op de vraag waar vertrouwen op stoelt. Hoe zit het bij Augustinus, bij Schleiermacher en een schrijver als Philippe Claudel (*Schemering*)? Smalbrugge is hoogleraar aan de faculteit religie en theologie van de Vrije Universiteit Amsterdam. De lezing is op dinsdag 11 maart en begint 19.30 uur in Eben Haëzer, Wiidswei 6 Earnewâld. www.er-rotonde.nl

Online inspiratieavond voor ouders doof, slechthorend kind

Op weg met de ander, het Interkerkelijk Dovenpastoraat en Dit Koningskind houden donderdag 10 april van 20.00-21.30 uur een online inspiratieavond voor ouders van een doof of slechthorend kind. Zij kunnen ervaringen uitwisselen en samen nadenken over opvoedingsvragen. Wie mee wil doen moet zich aanmelden via opwegmetdeander.nl/activiteiten/voor-dovenen-slechthorenden, of de QR-code. De link naar de Zoom-meeting komt dan zo snel mogelijk in de mailbox.

19 maart: PCOB-middag 'Van Passie naar Pasen' in Dokkum

Op woensdag 19 maart is er weer een seniorenmiddag van PCOB Noardeast-Fryslân in gebouw De Poort aan de Zaagmolenstaat 2 in Dokkum. De middag begint om 14.30 uur (zaal open vanaf 14.00 uur) en duurt tot circa 16.30 uur. Thema is dit keer 'Van Passie naar Pasen'. Er wordt stilgestaan bij de lijdensweg van Jezus naar Zijn kruisiging en uiteraard bij Zijn opstanding, door samen te zingen en te luisteren naar diverse liederen die betrekking hebben op het thema. De verbindende teksten worden gedaan door ds. Karel van Wijngaarden. Net als andere keren zijn ook niet-leden van harte welkom bij de bijeenkomst.

Underweis nei it beloofde lân (1)

De trochtocht troch de Reidsee

Yn it koar fan de Martinitsjerke yn Boalsert steane in oantal bisûndere koarbanken. It sil yn 1490 of sa west hawwe dat de banken makke binne. Op twa banken steane ôfbyldingen yn it hout útsnien, basearre op de reis fan it folk Israël nei it beloofde lân. It binne ôfbyldingen fan de trochtocht troch de Reidsee, fan it himelske manna en fan de bespieders. It giet dus om trije kear in wichtig barren yn it lange ferhaal fan dizze pylgrimsreis. Hjoed giet it om de trochtocht troch de Reidsee.

troch Tonko Ufkes, oersetting Cor Hofstra

Op de sydkante fan in koarbanke yn de Martinitsjerke steane meast trije bibelske ferhalen ûnderinoar ôfbylde. Op ien sydkante is boppe-oan de tocht troch de Reidsee útsnien, middenyn stiet de doop fan Jezus yn de Jordaan troch Johannes de Doper ôfbylde en hielendal ûnderoan sjogge wy de twa bespieders, dy't in weelderige druvetros drage (ophelle út it beloofde lân oan de oare kant fan de Jordaan).

Yn dizze ôfbyldingen spilet it wetter in grutte rol en dat is wis de earste reden dat dizze trije byinoar hearre. Boppedat wurdt trije kear it âlde 'libben' ferlitten om in nij libben yn te stappen. Dyselde foarstellings hearre al by-inoar yn de *Biblia Pauperum*, de earmenbibel; dat is in middelieuske platenbibel fan wol 40 siden fol mei tekene of drukte trijelûken. Dêr stiet yn 'e midden hieltyd in ferhaal, dat wiist nei it libben fan Jezus en links en rjochts dêrfan in passend ferhaal út it Âlde Testamint.

Mozes en de Reidsee

De ôfbyling boppe-oan liket miskien leslich oan te tsjuten; foar oan steane trije mannen (elts mei in burd) en der efter twa minsken, wierskynlik ek mannen. Oan de efterkant nochris seis minsken. De útsniene figuren binne grif Mozes - de man hielendal rjochts mei de lytse hoarntsjes - en de oare tsien minsken steane foar it folk Israël. Mozes draacht in stêf, dy't no ôfbrutsen is. Syn hoarntsjes kinne ferklearre wurde mei de help fan in útlis yn de kant-

foto: Jan Bos

line fan de Steatebibel út 1637 bij it bibelboek Exodus 34: 29. Dêr wurdt Mozes beskreaun mei in glânzgjend antlit, nei't hy de tsien geboaden krige hie op de berch Sinai. Neffens de

Steatebibel like it der op dat syn glânzgjende antlit 'stralen uytgaf, gelijk de sonne'. Mar it He-briuwsk wurd foar 'stralen' kin, neffens it kommentaar, ek 'hoarnen' betsjutte. 'Hier uyt ist misverstant gekomen, datmen Mose met hoornen schildert.'

Hoewol't it wetter fan de Reidsee net te sjen is, moat de ôfbylding grif de tocht troch it wetter fan de Reidsee foarstelle. Mei troch de ferwizing nei de doop yn de Jordaan op deselde sydkante fan de koarbanke, tegearre mei de beide bespieders dy't krekt de Jordaan oerstutsen binne.

De trochtocht

De úttocht, de befrijing út Egypte en de tocht nei it beloofde lân is it wichtichste téma yn it bibelboek Exodus. It leger fan de Farao komt om yn de Reidsee, wylst it folk Israël feilich oan de oare kant komt en troch reizgje mei nei it beloofde lân, nei in nije takomst. En lyk as altyd giet de Heare mei en wiist de wei; yn dit ferhaal giet de Heare oerdeis mei as wolkolom en nachts as fjûrkolom. De ferwizing nei de nije takomst is ek werom te finen yn it middelste paneel op de sydkante fan de koarbanke: de doop yn de Jordaan. En yn de grouwelige druvetros is it úteinlike doel fan de (pylgrims)tocht te sjen: in nij libben yn it beloofde lân, it lân fan molke en hunich.

Zingend naar de Zondag Topkoor en Noortje van Middelkoop in Damwâld

Christelijk Kamper Mannenkoor Door Eendracht Verbonden (D.E.V.) en de wereldberoemde panfluitiste Noortje van Middelkoop zijn op zaterdag 15 maart te gast bij Zingend naar de Zondag in protestantse kerk De Ontmoeting in Damwâld.

Het koor van ongeveer honderd leden is opgericht in 1917 en heeft sindsdien een uitstekende reputatie opgebouwd met concerten op radio en tv en in gerenommeerde zalen en bekende kathedraalen in binnen- en buitenland. In 2017 ontving het koor de Koninklijke Erenpenning voor al haar verdiensten. Sinds 2009 staat het mannenkoor onder leiding van Gerwin van der Plaats, organist is dit keer Harry van Leeuwen.

Als speciale gast komt Noortje van Middelkoop de avond opluisteren met haar panfluit. Zij geldt als wereldster met haar instrument

en is een veelgevraagd artiest, die onder meer vaak samenwerkt met Harm Hoeve, Martin Mans en Janselink en is te beluisteren met Jan Quintus Zwart op Family 7.

Bezoekers van Zingend naar de Zondag hoeven uiteraard niet alleen te luisteren, er is ook veel samenzang van bekende liederen. Na afloop ontvangt iedereen zoals altijd een mooie attentie. Ds. Anne Elverdink uit Eastermar zal de avond presenteren.

De avond begint om 19.30 en de toegang is gratis. Wel is er een collecte voor de bestrijding van de kosten. Tijdens de pauze kunt u bijpraten onder het genot van koffie, thee of fris (1 euro). De organisatie raadt aan op tijd te komen, want vol is vol.

Achtergrond

Nieuwe Indonesische bijbelvertaling gepresenteerd

Op een bijzondere bijeenkomst op 1 februari in de kerkzaal van de GKIN (Gereja Kristen Indonesia Nederland, Indonesisch-Nederlands Christelijke Kerk) werd de nieuwe oecumenische Indonesische bijbelvertaling van 2023 ook in Nederland gepresenteerd. In een viering werd lof en dank uitgesproken voor TB2, zoals deze 'tweede nieuwe vertaling' wordt genoemd. *door Rein Veenboer*

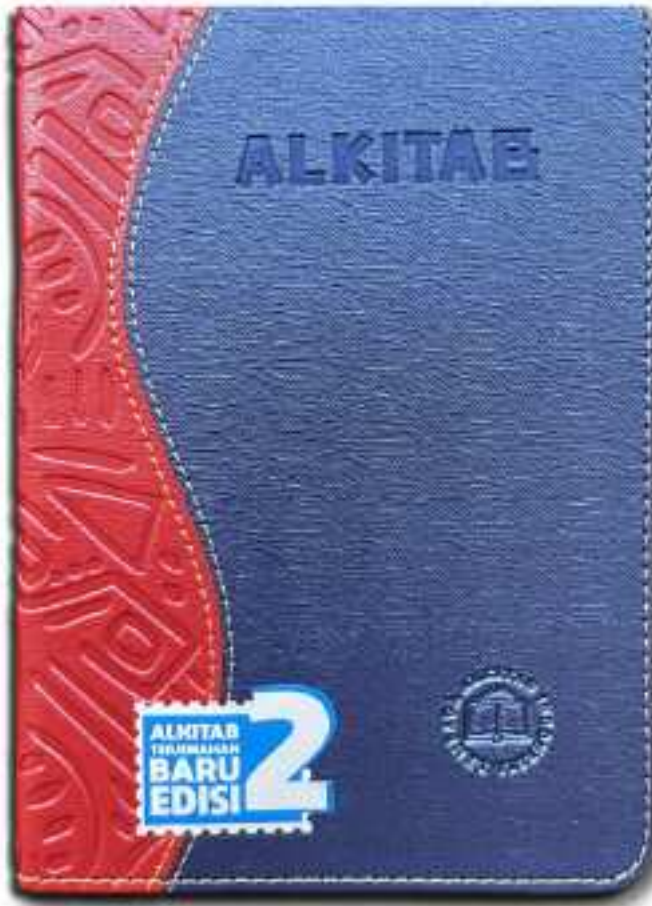
Een exemplaar van TB2 werd door dr. Sigit Triyono, algemeen secretaris van de LAI, het Indonesische bijbelgenootschap, uitgereikt aan Nederlandse bijbelinstellingen en de Indonesisch-talige kerkelijke gemeenschap in Nederland. Direct na de dienst was er een toelichting door dr. Anwar Tjen (vertaler en medewerker LAI) en drs. Barend Drewes, in het verleden onder andere docent Nieuwe Testament in Yogyakarta en Makassar en rector van het Hendrik Kraemer Instituut Oegstgeest. Met concrete voorbeelden gaven ze uitleg over wat er zoal op tafel kwam bij het opstellen en vaststellen van een betrouwbare vertaling die trouw is aan de grondtekst, maar ook goed te begrijpen is in deze tijd.

Band met Nederland

Om een aantal redenen kan dit een bijzondere bijeenkomst genoemd worden. De dankdienst en het ceremonieel overhandigen van de bijbel laat zien dat de bijbel ook inwendig met Nederland verbonden is. Allereerst omdat ook in Nederland op een aantal plaatsen elke zondag diensten in het Indonesisch worden gehouden. Ook deze nieuwe bijbelvertaling wordt er gelezen. Daarnaast is er een samenwerking tussen de Indonesische en Nederlandse bijbelgenootschappen. Er is natuurlijk een historische band tussen Indonesië en Nederland, dat eeuwenlang een koloniaal bewind voerde.

De bijbel werd de eeuwen door verschillende keren vertaald in het Maleis, het tegenwoordige Indonesisch. De eerste bekende vertaling was van Laeijendecker, die in de eerste helft van de achttiende eeuw uitkwam. Het in 1814 opgerichte Nederlands Bijbelgenootschap vulde tot de jaren '50 van de vorige eeuw de hoofdrol bij het uitbrengen van bijbelvertalingen in Nederlands-Indië en korte tijd ook nog in het onafhankelijke Indonesië. Die rol werd overgenomen door het Indonesisch Bijbelgenootschap LAI dat in 1954 werd opgericht. In 1974 werd de eerste "nieuwe" vertaling uitgebracht en in 2023 de tweede.

De bijeenkomst werd gehouden in Nederland in een kerkgebouw van een Indonesische kerk. Ook in Nederland wordt in het Indonesisch gezongen, gebeden en de bijbel gelezen. Ook deze mensen horen bij het publiek dat bij

het LAI in Indonesië in het oog wil houden. Een bijzondere vorm van oecumene over de grenzen heen.

Protestants - Rooms-katholiek

Uitzonderlijk is ook dat deze bijbelvertaling een oecumenische vertaling is waaraan door rooms-katholieke en protestantse vertalers is gewerkt. Ook de deuterocanonieke boeken zijn erin opgenomen. Op de bijeenkomst in Amstelveen voerden vertegenwoordigers van rooms-katholieke en protestantse huize beiden het woord. Het is een flinke stap vooruit om in de Indonesische samenleving (280 miljoen inwoners) als protestanten (20,9 miljoen) en rooms-katholieken (8,6 miljoen) samen een nieuwe bijbelvertaling aan te bieden.

Indonesische taalkennis

Indonesië is een land met vele talen en met grote invloed van andere talen: Sanskrit, Arabisch, Nederlands, Engels en eigen regionale talen. De Indonesische taal (Bahasa Indonesia, vroeger Maleis) vormt een voertaal die verspreid over een groot gebied wordt gebruikt op school, op straat, door de overheid en in de massamedia. Al in 1928 riep de de nationalis-

tische beweging het Indonesisch uit tot eenheidstaal van het nieuw te vormen onafhankelijke Indonesia.

Indonesisch heeft een sterke ontwikkeling meegemaakt door de grotere rol die het is gaan spelen en door alle veranderingen in cultuur en samenleving. Lastig is dat Indonesië vele culturen kent, dat heeft zijn weerslag op het taalgebruik, dat per regio verschilt. Op Sumatra is men bijvoorbeeld vaak vrijmoedig in het taalgebruik, op Java juist voorzichtig.

Aanpassen

Bij het vertalen van de bijbel moet je de oorspronkelijke bedoeling vasthouden en je toch ook aanpassen aan de cultuur en de moderne tijd. Een bijbelvertaling met ouderwetse en onbegrijpelijke taal verliest gezag. Bij de voorbereiding van de TB2 heeft men gemerkt hoe moeilijk vertalen is. Daarom heeft men ook een ronde gehouden langs kerken in heel Indonesië om reacties van toekomstige lezers binnen te halen.

Nog een punt. De Indonesische vertalers doen zelf onderzoek naar de brontekst en de oorspronkelijke talen en bouwen kennis op. Ze oriënteren zich zeker ook op internationaal onderzoek, maar durven ook zelf eventueel afwijkende beslissingen te nemen. Niet alleen om tegemoet te komen aan de eigen cultuur, maar ook om uitleg te geven van een woord of begrip op basis van eigen onderzoek.

In Amstelveen bleek grote voldoening van de kant van de Indonesische vertalers over de klus die geklaard was. Barend Drewes kon daarin meegaan. Hij gaf enkele voorbeelden waarin hij uitlegde dat volgens hem de Indonesische TB2 vertaling op sommige punten beter is dan de Nederlandse NBV²¹. De voldoening bij de bijbelvertalers is geen hoogmoedige trots, maar mag er gerust zijn. Met inzet van allerlei krachten en talenten is hard en intensief gewerkt aan een vertaling. Een perfecte bijbelvertaling bestaat niet. Maar je kunt terecht enthousiast zijn als vele hobbels genomen zijn en je een betrouwbare, eigentijdse bijbelvertaling kunt gaan verspreiden onder de mensen in Indonesië en daarbuiten.

Rein Veenboer was van 1983-1990 studentepastor en docent in Yogyakarta (Indonesië) en van 1991-2020 studentepastor en docent in Leeuwarden

VOLGENDE KEER in G eandewei

*'Zing voor God met heel uw hart
psalmen, hymnen en liederen
die de Geest u vol genade ingeeft'*

